

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

TÜRKÇE A DERSİ

PEMBE İÇİN CEMİLE

Rehber Öğretmen: Emine GÜLTEKİN

Öğrencinin Adı: Pırıl ESKİTAŞÇIOĞLU

IB Diploma No: 001129-0015

Sözcük Sayısı: 3737

Araştırma sorusu: Elif Şafak'ın İskender adlı yapıtında, ikizlik olgusu, yapıttaki figürlerden Pembe ve Cemile'nin yaşamına ve kurguya olan etkisi bakımından nasıl işlenmiştir?

ÖZ:

Uluslararası Bakalorya bitirme tezi olarak Türkçe A dersi kapsamında hazırlanan bu incelemede, Elif Şafak'ın İskender adlı eserinde, ikizlik olgusunun odak figür Pembe Kader ve ikiz kardeşi Cemile Yeter'in yaşamına ve kurguya olan etkisinin nasıl işlendiği konu alınmıştır. Yapıtta bir yandan fiziksel olarak bu kadar çok benzeyen iki insanın birbirinden tamamen farklı olan hayat görüşleri, diğer yandan da aralarındaki tüm zıtlıklara rağmen birbirlerine karşı duydukları sorumluluğun ve bağlılığın çok güçlü olabileceği araştırma konusunun merkezi olmuştur. İkizlik olgusunun yarattığı psikolojik ve biyolojik bağlılığa ağırlıklı olarak yer verilen bu çalışmada aynı zamanda sosyo-kültürel çevrenin insan üzerinde yarattığı etki, doğu kültüründe yer edinmiş olan "kadın" anlayışı ve haksızlıkları "*Olması gereken buymuş.*" şeklinde nitelendiren kadercı bakış açısının da üzerinde durulmuştur. Yapılan çalışma "Zıtlık" ve "Bağlılık" adında iki alt başlığa ayrılmıştır. Bu ayrımın temel nedeni kardeşlik bağının insana önüne geçilemeyecek kadar büyük bir sorumluluk duygusu yüklediğini göstermektir. Bu sorumluluk duygusunun kurgu boyunca kimi zaman yerini fedakarlığa bırakması, kurgunun işleyişi boyunca önemli noktalarda kendini göstermiştir. Çalışmanın sonunda ise fedakarlık yapmak ile haksızlığa uğramak arasındaki fikrin, kimin uğruna olduğuna göre büyük ölçüde şekillenmekte olduğu görülmüştür. Bu incelemede, yapıtta kullanılan anlatım teknikleri de incelenmiş, yazarın yapıtını hangi dil, söylem ve teknik özellikleri ile kurguladığı tespit edilmiştir.

İÇİNDEKİLER:

1. GİRİŞ.....	4
2. BAĞLILIK.....	7
3. ZITLIK.....	12
4. SONUÇ.....	19
5. KAYNAKÇA.....	20

Araştırma sorusu: Elif şafak'ın İskender adlı yapıtında, ikizlik olgusu, yapıttaki figürlerden Pembe ve Cemile'nin yaşamına ve kurguya olan etkisi bakımından nasıl işlenmiştir?

1. GİRİŞ:

İncelenecek olan eser, Elif şafak'ın İskender adlı yapıtıdır. şafak bu eserde 31 Kasım 1978'de Kuzey Londra, Hackney, Lavanta Sokağı'nda yaşanan bir aile dramı odağında, birçok hayat hikayesini ele almıştır. Bu aile dramının sonunda Türk asıllı İskender Toprak, annesi Pembe Toprak'ı herkesin gözü önünde bıçaklayıp kaçmıştır. Ancak her töre cinayetinde olduğu gibi bu cinayetin de bir geçmişi, üstü perdelenmiş bir hikayesi vardır. Toprak ailesini bu noktaya getiren ve bundan etkilenen her karakterin hayatı, yapıt boyunca detaylı şekilde incelenmekte ve karakterlerin tümü arasında beklenmedik bir bağlantı kurulmaktadır.

Yapıt genel olarak değerlendirildiğinde, olay akışındaki önemli bazı noktaların odak figürler olan Pembe ve Cemile'nin ikiz olması üzerinde şekillendiği görölmektedir. İkizlik kavramı yıllar boyunca özellikle psikoloji dalında birçok önemli araştırmanın temelini oluşturmuştur. Kan bağının yanı sıra yalnızca ikizlerde görölen farklı ve çok daha derin bir biyolojik bağlılığın olduğu, süregelen bilimsel araştırmalar doğrultusunda gözlemlenmiştir. Buna göre ikizlerin hem acıyı hem de mutluluğu farklı bedenlerde aynı anda yaşayabildikleri ileri sürölmüştür. Tüm bu bilimsel araştırmalar çerçevesinde, yapıt ile bağlantı kurulup Pembe ve Cemile odak alındığında ise bu karakterlerin sözü edilen özellikleri göstermelerinin yanı sıra karakterleri arasında büyük farklılıklar olduğu da görölmektedir. İki insanın hem bu kadar benzer hem de bu kadar zıt olması hayatlarının iki farklı noktaya savrulmasına neden olmuştur. Ancak özellikle Cemile'ye göre bu savruluşun temel nedeni şafak'ın yapıtında "*her insanın alınına yazılan*" olarak nitelendirdiği, konuşma dilinde ise

kader olarak adlandırılan gerçekliktir. Belki de yapıt boyunca kader kavramının karşımıza bir günah keçisi olarak çıkmasının asıl nedeni ikizlerin, hayatlarına yön vermeye fırsatları hatta hakları bile olmayan “*yolsuz, elektriksiz, hekimsiz, mektepsiz, küçük ve ücra bir kört köyünde*” (Şafak, 2011: 18) dünyaya gelmiş olmalarıdır. Bu nedenle haksızlığa boyun eğmek onlar için kaderlerine boyun eğmekle birdir.

Pembe Kader ve Cemile Yeter, dönemin ve buldukları çevrenin bakış açısına göre birer başarısızlıktan ibarettirler. Kız olarak dünyaya gelmeleri anneleri Naze için büyük bir hayal kırıklığı olarak görülmüş ve Allah’a olan inancının sarsılmasına neden olmuştur. “*Böylece yeni anne susuvermiş. Koparılmış dal, söndürülmüş mum gibi. Allah bu Naze kuluna yaptığıının hikmetini anlatıncaya kadar konuşmamaya ant içmiş.*” (Şafak, 2011: 17). Böylesine geleneksel ve dar görüşlü bir anneye sahip olan ikizler, hayatları boyunca namusun bir kızın sahip olabileceği tek şey olduğu baskısı altında büyütülmüşlerdir. Bu sayede buldukları kültürde yer edinmiş olan kalıplar ve doğu insanın kadına bakış açısı da yapıt içinde ele alınan konulardan biri olarak karşımıza çıkmıştır. Yazar bu anlayışı Naze’nin gözünden şu şekilde okuyucuya aktarmıştır:

“ *‘Kadın kısmı incecik, ak patiskadan yapılmıştır’ diye devam etmiş Naze. Erkeğin kumaşıyla kalın ve koyu renkliymiş. Yaradan böyle yaratmış: Birini diğerine üstün kılmış. Niye böyle yaptığına fanilerin akli ermezmiş; o yüzden soru sormamak en iyisiymiş. Beyazın üstünde en ufak kir bile gözden kaçmazken siyah zemin leke göstermezmiş.*” (Şafak, 2011: 66)

Aileleri ve buldukları uzamın özelliği olan bu baskı, iki kardeş üzerinde farklı etkiler yaratmıştır. Pembe bu köyün ötesini görme hayalleri kurarken, köyün dışına adım atma fikri bile Cemile’yi korkutmaya yetmiş; Pembe devamlı olarak bir şeyleri sorgulama peşinde iken Cemile her şeyi ona öğretildiği veya söylendiği

şekilde kabul etmeyi seçmiştir. Bu nedenle Cemile hep boyun eğen, Pembe ise sorgulayan olmuştur. Karakterlerindeki bu farklılık ise hayatlarını şekillendiren en büyük etkenlerden biri olarak görülebilmektedir. Yapıtta iki kardeşin arasındaki temel zıtlık bu noktada kendini göstermiş ve hayatları boyunca ister istemez karşılaşacakları haksızlıklara yol açmıştır. Kardeşler arasında yaşanan bu haksızlık olgusu, yapıtın başında anlatım tekniklerinden ipucu izlek yardımıyla okuyucuya aktarılmıştır. Cinayetin üzerinden yıllar geçtikten sonra Cemile'nin katili, Pembe'nin büyük oğlu İskender'in tahliye olduğu günle başlayan yapıtta, Pembe'nin küçük kızı Esmâ yıllar içinde büyümüş, ağabeyini almaya gitmeden önce ikiz kızlarını bir doğum günü partisine götürmektedir. Bu sırada, fıstığa alerjisi olan kızı yüzünden diğer ikizin de yaş pasta yiyemeyeceğini şu şekilde belirtilmiştir, *“Adil değil tabii. Alerjisi olmayan diğer kızıma biraz haksızlık oluyor ama kardeşler arasında hep olur böyle şeyler-yani haksızlıklar.”* (Şafak, 2011: 10).

Pembe ve Cemile'nin karakterleri arasındaki bu uçuruma rağmen ters düşme yişleri ise birbirlerine olan bağlılıklarının bir getirisidir. Cemile için Pembe adına uğradığı haksızlıklar sadece birer fedakarlıktan ibarettir. Şafak, yapıt boyunca ikizler için biline gelen biyolojik bağlılığı, aralarındaki duygusal bağlılığı inşa etmek için bir köprü olarak kullanmıştır.

Dolayısıyla yapıtın kurgusuna büyük ölçüde katkı sağlamış olan ikizlik kavramını “Bağlılık” ve “Zıtlık” alt başlıkları altında incelemek yerinde olacaktır. Pembe ile Cemile arasındaki ilişki, kurgu süresince gerçekleşen uzam değişikliğinin, sonradan hayatlarına dahil olan yan figürlerin ve en önemlisi de yapıtta çokça dile getirilen kader ve haksızlık kavramının etkisi de ele alınarak bu iki başlık altında incelenecektir.

2. BAĞLILIK:

Pembe ve Cemile'nin doğumu anneleri Naze için büyük bir dş kırıklığı olmuştur. Bu olay yapıtın girişinde Naze'nin Allah'ın ona uygun grdğ bu iki kız evladı sorgulamasıyla başlar; *“Yüce Yaradan neden iki kız evlat daha vermiş ki onlara? Halihazırda altı kızları varken ve hiç ama hiç oğulları olmamişken.”* (şafak, 2011: 17). Naze'nin Allah'a karşı gelmeye rağmen takındığı bu tutumu aynı zamanda dönemin ve doğu kültürünün erkek evlada verdiği önemi de vurgulamaktadır. Bu olaydan sonra iki kardeş de hayatları boyunca buldukları köydeki diğer tüm kadınlar gibi “fazlalık olma” duygusunu iten içe benimsemişlerdir. Annelerinin doğumdan sonra grlen sitemlerine rağmen iki kız kardeş yokluk içinde hayata tutunmaya çalışan bir kürt köyünde, üç dakika ara ile Berzo ile Naze'nin en kk kızları olarak dünyaya gelmişlerdir. Babalarının koyduğu *“ayda eriyen çeker küpleri gibi yumuşacık ve tatlı, her türlü sivrilikten uzak isimler.”*(2011, şafak: 20) olan *“Pembe ve Cemile”* nin yanına annelerinin kaderine olan öfkesi yüzünden *“Kader ve Yeter”* isimleri de eklenmiştir.

Pembe Kader ve Cemile Yeter kardeş olmalarının getirisi olan kan bağının yanı sıra çok daha derin bir biyolojik bağlılığa sahiptirler. Birer tam olarak değil de iki yarım olarak doğmuşlardır sanki. Bu nedenle yan yana olduklarında iki kardeşten çok iki bedene paylaştırılmış tek bir ruh gibidirler. Bu bağlılık, yapıtta kendisini en çok, Pembe aşı olmak için Urfa'ya gittiğinde Cemile'nin de onunla aynı anda istemsizce acı çekmesi ile göstermiştir:

“Cemile ağlamaya başladığında saat katı?” diye sormuş Pembe.

Naze durup bir düşünmüş “ğleden sonraydı herhalde. Niçin sordun?”

“Hiç.”

Pembe istediği cevabı almış. Anlamış ki o ve ikizi, aralarında kilometrelerce mesafe olduğu halde iğnenin yapıldığı anda birlikte ağlamışlar.” (şafak, 2011: 65)

Yıllar geçip de Pembe, Adem ile evlenerek önce İstanbul’a sonra da İngiltere’ye taşındığında iki kardeş yalnızlıktan çok “yarım” kalmanın acısını çekmiştir. Kilometrelerin bile onları ayıramayacağı, eserde yer edinmiş olan anlatım tekniklerinden mektup tekniği ile kendisini göstermiştir. Cemile, Pembe’den gelen her mektubu baş ucunda saklamakta ve sanki okudukça mesafeler azalacakmışcasına ezberleyinceye dek tekrar tekrar okumaktadır. İki kardeşin birbirlerine olan hasretleri ve yokluklarının onlarda yarattığı ızdırap Pembe’nin mektuplarından birinin başında şu şekilde dile getirilmiştir:

“Bacım, canım, iki gözüm Cemile,

Bu ada memlekete ayak bastığımdan beri bir denize hasret kalmışım, bir de sana. Allah biliyor ya, kaç kez dua ettim kavuşalım diye. En çok da bugün istedim, şimdi. Burada olsaydın başımı dizlerine koyardım. Derdim ki, uşyorum, düşüyorum. Sen de sarılırdın bana. Tutardın...” (şafak, 2011: 119)

İkizlerin birbirlerine mektuplarına başlarken “br yarım” (şafak, 2011: 121), bitirken ise “Seni daim seven kardeşin” (şafak, 2011: 120) diyerek seslenmeleri şafak’ın yaratımında yer verdiği bir diğer anlatım tekniği olan leit motive olarak karşımıza çıkmıştır ve birbirlerine olan bağlılıklarını özetlemiştir. zlemin yanı sıra Pembe ile Cemile hayatları boyunca birbirlerinden g bulmuş ve biri diğerinin hayatına destek olmuştur. Cemile belki de sırf bu nedenle hayatındaki en büyük acıyı sineye çekmiş ve Pembe’ye hayatının aşkı Adem ile evlenip onu bu köyde bir başına bırakınca bile kızamamış, yaşadığı bu haksızlığı alnına yazılmış bir yazı, asla

kaçamayacağı kaderi olarak görmüştür. Cemile bu düşüncesini Pembe'ye mektuplarından şu şekilde açıklamıştır:

“Canım bacım, geçmişi silemeyiz. Ne sana ne de Adem'e kızgınlım, hiçbir zaman olmadım. Rüzgarın esmesine mani olabilir misin? Kar, beyaz yağmasın diyebilir misin? Tabiat karşısında zerre kuvvetimiz olmadığını idrak ediyoruz ama kaderi değiştiremeyeceğimizi kabullenemiyoruz nedense. Aynı şey halbuki. Rab bizi farklı yollara gönderdiyse mutlaka bir sebebi vardır. Senin yaşamın orda, benimki burda. Kabullendim.” (Şafak, 2011: 123)

Cemile ile Pembe'nin arasındaki bu özel bağın bir başka örneği ise Adem'in bir gece kulübünde tanıştığı Roksana adlı figür uğruna ailesini terk edip Abudabi'ye gitmesi ile başlamıştır. Pembe, Adem'in artık eve gelmediğini Cemile'ye söylediğinde Cemile kardeşinin mutluluğundan şüphe duymuş ve onu koruma içgüdüsüne kapılmıştır. Elias ile Pembe tanıştıktan sonra da bunu ilk öğrenen kişi yine Cemile olmuş bu durum Pembe'nin Cemile'ye yazdığı mektuplardan birinde şu şekilde belirtilmiştir. *“Lime lime yüreğim. Senden başka kimseye tek kelime etmedim, edemem.”* (Şafak, 2011: 269) Bu alıntıya göre, Pembe yaptığı şeyin yanlış olduğunu bildiği halde bunu paylaşabileceği tek kişinin Cemile olduğunu düşünmüştür. Pembe'ye göre kendisini bu konuda yargılama hakkı ancak ve ancak Cemile'ye aittir. Ne günah işlerse işlesin kardeşinin ona olan sevgisinin azalacağından asla şüphe etmeyen Pembe, mektuplarından birinde bu durumu Cemile'ye şu şekilde anlatır:

“Söyle bana Cemilem, ne kötülük var bunda? Kime ne zararı var? Hem insan kalbine nasıl söz geçirir? Bunca zamandır kördüm, gözlerim açıldı, şimdi ise ışıktan korkuyorum. İstiyorsan çat bana; senin sitemin gül, azarın yasemin. Kız bana, kabul, ama ne olursun sev. Hep sev. Sonsuza dek...” (Şafak, 2011: 269)

Hayatı boyunca derdini de sevincini de Pembe ile bir yaşıyan Cemile ise bu duruma öfkelenmekten çok Pembe'nin günbegün ellerinden kayıp giden mutluluğu için kendini sorumlu hissetmiştir. *“Kardeşı her ne kadar “aramızda bir şey yok, gurbette bana yol arkadaşı” dese de elalem dedikodu yapacaktı. Pembe'yi yaklaşan tehlikeden uzaklaştırmak zorundaydı.”* (Şafak, 2011: 270) Aralarındaki bu derin bağlılık pasaportu olmayan, yaşadığı Kürt köyünün ilerisini hiç görmemiş olan Cemile'yi kardeşini korumak adına İngiltere'ye sürüklemeye yetmiştir. Cemile bu uğurda onun yurt dışına kaçmasını sağlayacak olan kaçağa tek maddi varlığı olan Kehribar Cariye'yi bile vermeye razı olmuştur. Yapıtın bu bölümünde, Şafak bir yandan da hiçbir maddi gücün kardeşlikten üstün olamayacağını, Pembe ile Cemile'nin arasındaki bağın maddiyattan uzak olan masumiyetini okuyucuya bu şekilde aktarmıştır:

“Ne pasaportum var ne param. Başka yollardan halletmeli, sizin yollardan.”
Cemile avcunu açtı. “Kehribar Cariye'yi kalben vermeye iznim var. Gönlümün seçtiğine. Ben de seni seçtim. Zengin olursun; uğursuzluk getirmez, yemin sana.” (Şafak, 2011:274)

Cemile İngiltere'ye gittiğinde Esmâ, Yunus ve İskender çoktan Elias ile Pembe arasındaki ilişkinin farkına varmış; İskender, babası onları terk ettiği için ailenin en büyük oğlu olarak annesinin namus bekçisi rolüne bürünmüştür. Kökeninin dayanmakta olduğu doğu kültürü, bu aşamada İskender üzerinde baskın bir şekilde kendisini göstermektedir. Şafak bu şekilde yapıt içinde yurt dışına olan işçi göçü sırasında özellikle çocukların içine hapsoldüğu kültür çatışmasını, doğu ile batı kültürünün karmaşası içinde kaybolmuş olan İskender figürü üzerinden örneklendirmiştir.

Şafak, İskender'in annesinin Elias ile görüşmesini istemediği için ona koyduğu ev hapsine uymadığını görünce çılgına dönüşünü, günlük tutma tekniğinden yararlanarak İskender'in günlüğünden bir sayfa ile yapıtta şu şekilde dile getirmiştir:

“Profiline baktım. Gülümsüyordu. Bir öfke dalgası kabardı içimde. Ben ona sokağa çıkma dememiş miydim? Bacaklarını ortada bırakan, dizinin üstünde elbiseler giymesini yasaklamamış mıydım? Kurallarımı hiçe sayıyor, düpedüz alay ediyordu benimle.” (Şafak, 2011:366)

Ancak İskender'in bıçağı sapladığı beden annesi Pembe'ye değil teyzesi Cemile'ye aittir. Birbirlerinin tıpa tıp kopyası olan kardeşlerdeki küçük farklılıkların en önemlisi kalplerinin ters yerde atmasıdır. Bu nedenle İskender annesine gözdağı verdiğini zannederken teyzesi Cemile'nin ölümüne yol açmıştır. Kurgunun bu olay üzerindeki bütünlüğü yapıtın genelinde verilen ipucu izlekler eşliğinde şu şekilde desteklenmiştir:

“Anneme hak ettiği cezayı verdiğimi söyledim. Bir daha asla namussuzluk yapamazdı. Yarasının ağır olmadığını ama iyileşmesinin zaman alacağını anlattım. Göğsünün sağ yanından bir kez bıçakladım dedim.” (Şafak, 2011:363)

“İkizlerde nadir rastlanan bir durumdu. Pembe'nin kalbi bedeninin solunda çarparken, Cemile'ninki sağ tarafındaydı.” (Şafak, 2011: 406)

“Çelik havada bir yarım daire çizip Cemile'nin göğsünün sağ tarafına saplandı. Arkalarda Pembe boğuk bir ses çıkardı. Anında anlamış, ta içinde duymuştu; bıçak ikizinin yüreğine saplanmıştı.” (Şafak, 2011: 412)

İskender'in üzerinde kurulan toplum baskısı, Cemile'nin diğer yarısı Pembe'yi korumak için gittiği İngiltere'de kendi canından olmasıyla son bulmuştur. Bu şekilde kaderleri birinin ölümünü diğerinin yaşamına bedel kılmış, ikizleri tek bedende yarım

bir ruh olarak bırakmıştır. Bütün bu yaşananlar babaları Berzo'nun geçmişte söylediği Şu sözleri daha da anlamlı kılmıştır:

“Babaları Berzo ikiz olmanın hem Őans hem lanet olduğunu söylerdi. Őansts çünkü her zaman güvenebilecekleri biri vardı. Ama aynı zamanda lanetti, çünkü içlerinden biri herhangi bir talihsizlik yaşıadığında ikisi birlikte acı çeker; hüznleri katmerli yaşarlardı.”(Şafak, 2011: 45)

Sözü edilen olayda görüldüğü üzere bu iki figür yalnız birlikte acı çekmemiş, biri diğeri uğruna yaşamını feda etmiş ya da etmek zorunda kalmıştır. Bu nedenle Pembe'nin o gün Cemile ile birlikte o sokakta canının diğer yarısını kaybolmuş, içi parçalanmış ve ruhen ölmüştür. Gerçek ölümü ise İskender'in hapse girmesiyle köyüne döndükten yıllar sonra kaptığı bir virüs yüzünden olmuştur. Bu durum Esmâ'nın dilinden Şu Şekilde anlatılmıştır: *“Ancak mektupları gelmez olunca anladım onun ikinci ve son kez öldüğünü.”* (Şafak, 2011: 443)

3. ZITLIK:

DıŐarıdan bakıldığında yapıttaki ikiz kardeşler arasında tek tük farklılıklar olduğu görölmektedir. Şafak, bu küçük farklılıkları Cemile'nin İngiltere'ye kardeşini ziyarete geldiği sırada Pembe'nin küçük oğlu Yunus'un gözünden Şu Şekilde anlatmıştır:

“Yunus arkasına yaslanmış, ilk bakışta tıpatıp aynı olan ikizleri inceliyordu. iki-resim-arasındaki-farkları-bul oyunu oynarcasına. Pembe solaktı, Cemile değil. Pembe'nin gamzesi sağ yanağındaydı, Cemile'ninki, solda. Pembe'nin beni alınının sağındaydı, Cemile'ninki beri yanda. Saçlarını ters taraftan ayırıyorlardı. Cemile iki santim daha boyluydu; kolları, bacakları azıcık daha uzun, parmakları daha kemikliydi.” (Şafak, 2011: 406)

Pembe ve Cemile'nin dışı aynı ehreyi yansıtırken ilerinde sürekli farklı fırtınalar kopar. Kurgu suresince değişikliği tadan kişi hep Pembe olmuştur. Yazara göre sanki kader, Pembe'nin gözündeki cesareti görmüş de onu farklı şehirlere hatta ülkelere göndermekten hiç çekinmemiştir. nce Urfayı, sonra İstanbul'u en son ise bambaşka bir ülke olan İngiltere'yi tanımiştır Pembe. Cemile ise doğup büyüdüğü, "ebe kadın" olduğu köyden adımıını dışarı atmamıştır, ta ki ikizi için İngiltere'ye gitmesi gerekene kadar.

şafak, bir insanın en iyi betimleyicisinin hayalleri olduğunu yapıtın kurgusunun temeline dayandırmıştır. İkiizlerin hayalleri arasındaki farklılıklar da karakterleri arasındaki uçurumu gözler önüne sermiştir. Pembe denizci olmak, dünyayı dolaşmak isterken Cemile hayallerini bile ona dayatılan yaşamın dışına çıkmadan seçmiş, gelecekten hayatı gibi basit, yalın ve olağan isteklerde bulunmuştur.

"Bir gün evlenmek istiyordu bir gelinlik ve şehirde yaptıkları türden beyaz kremalı pasta harika olurdu ama o kadar önemli değildi. Çocukları olsun istiyordu ama gerçekten böyle bir arzu duyduğu için mi, yoksa herkes bunu salık verdiği için mi?" (şafak, 2011: 44)

Ancak kr krne bağlı olduğu kaderi yazarın dilinden, Cemile'ye bu basit istekleri bile çok grmştir. Cemile hayatı boyunca bir kez aşkı tatmış onda da dili yanmıştır. İstanbul'dan köylerine gelen Adem'e gelin gitmek onun değil Pembe'nin kaderi olmuştur. Her ne kadar Adem, Cemile'ye aşık olsa da onun daha önceden kaçırıldığı ve bekaretini kaybetmiş olabileceği düşünüldüğü için dul bir akraba ile evlendirileceğinden babası Berzo ona Cemile'yi vermemiş, onun yerine Pembe ile evlenebileceğini bunun aynı kapıya çıktığını söylemiştir. Çünkü babaları bile dışarıdan farksız olanın içeride apayrı olduğunu görebilecek kadar tanıyamamıştır kızlarını. *"Kızlarımdan biriyle evlenmek istersin madem, Pembe'yi al. İkiisi aynıdır.*

Birini beğendiysen öbürünü beğendin sayılır.” (Şafak, 2011: 207) Ancak yalnızca Adem ikisi arasındaki farkı ilk bakışta anlayabilmiştir. Adem’e göre Pembe’nin gözleri Cemile’ninki ile aynı, ancak bakışları tamamen farklı gelmiş, gözlerinden çok bakışlarına aşık olduğu bu kız ile ikizi arasındaki farkı katıldığı bir düğünde hemen fark etmeyi başarmış, bunu şu şekilde dile getirmiştir: *“Gözleri farklıymış bugün; bakışları hem aynıymış hem değişik.”* (Şafak, 2011:194). Kurgunun bu bölümünde yazar, doğu kültüründe töre kavramının ve namusun tüm insani değerler ve duyguların üstünde tutulduğunu vurgulayarak sosyolojik bir eleştiriye de yer vermiştir. Şafak bu sayede iki kardeş arasındaki zıtlığın haksızlığa dönüşünü ilk kez Adem ile Cemile’nin aşkı doğrultusunda işlemiştir. Adem, Cemile’nin hayali, Pembe için ise sadece İstanbul giden bir bilet olmuştur. Bu evliliğin acısını Adem de Pembe de hayatları boyunca çekmiş, kardeşinin hayalini yaşamak Pembe’ye hiçbir zaman huzur yüzü göstermemiştir. Bu durum yapıtta mektup tekniğine yer verilerek Pembe’nin Cemile’ye yazdığı mektuplardan birinde şu şekilde açıklanmıştır:

“Onu suçlamıyorum. Kabahat bende. Adem’le senin yerine benim evlenmem büyük hataydı. Beni hiçbir zaman sevmeydi, seni sevdiği gibi. Yazık ona da. Pek pişman bir bilsen. Ama cesareti yok. Bazen acıyorum ona, bana sana... hepimize. Keşke tekrar çocuk olabilseydik seninle ben.” (Şafak,2011:119)

Hayatları boyunca Cemile ister istemez hep Pembe’yi koruması gerektiği içgüdüğü ile devam etmiştir yaşamına. Pembe’nin ondan üç dakika önce doğmasına karşın onu hep koruyup kollamak istemiş, gerektiğinde onun yüzü gülsün diye kendi mutluluğundan vazgeçmiştir. Kısacası ona bir kardeş olmaktan çok ablalık hatta annelik etmiştir. Bu durum, zıtlıklarının hayal dünyaları ile sınırlı kalmadığını aynı zamanda Cemile’nin her zaman daha olgun ve oturaklı davranmayı seçmesini göstermektedir. Şafak yapıtın başında aşağıdaki alıntıda görüldüğü gibi anlatım

tekniklerinden ipucu izlek anlatım tekniği ile Cemile'nin bu duygusunu pekiştirmiş, bu şekilde yapıtın kurgusuna yoğun bir dinamizm katmayı başarmıştır.

“İkizlerden biri anne olurdu, diğeri bebek. Üç dakika daha büyük olmasına rağmen Pembe hep bebek olmak isterdi. Cemile ise anne rolü yapar; onu denetlemeye, esirgemeye çalışırđı. Yavrusunu ninnilerle sallar, şakacıktan emzirirdi. şimdi dönüp baktığında o oyunlara, ne kadar ciddi olduklarına şaşıryordu Cemile.” (şafak, 2011: 44)

Pembe'nin cesareti Cemile'nin gözünü korkutmuş, onu yalnızlık hissine sürüklemiştir. Cemile, Pembe'nin bu başına buyrukluğunun bir gün onun canını acıtacağı korkusu ile büyümüştür. Bu durum Cemile'nin şu iç monoloğunda görölmektedir: *“Acaba hangisi daha çok üzecek bizi- Pembe'nin tutukuları mı, yoksa benim tutkusuzluğum mu?”* (şafak, 2011: 45) Çünkü Pembe gerektiğinde hayata, kabul görmüş ve kalıplaşmış doğrulara kafa tutarken Cemile her şeyi olduğu gibi kabullenmekten yana olmuş, hatta Pembe'nin sorduğu soruların cevapları Cemile'yi ürkütmüştür. Cemile, Pembe'ye yazdığı mektuplardan birinde karakterlerindeki bu kutupluluktan şu şekilde bahsetmiştir:

“Zor bir doğumdan geldim. İkizler. Biri ölü biri diri. Burada olsan, sorardın: “Allah niye mücade ediyor bunun olmasına? Haksızlık.” Ama ben öyle bakmıyorum. Tamamen ve koşulsuz itikat ediyorum. İnsanlara yardım etmek istiyorum, gerisi benim elimde değil.” (şafak, 2011: 123)

Cemile'nin hayata karşı olan bu çekingenliği, babası Berzo, Cemile'nin kaçırdığı sırada namusunu kirletecek bir şey yaşayıp yaşamadığını öğremeye çalıştığı zaman yine kendini göstermiştir. Babasına karşı ne ağlamış ne de bekaretini kaybettiğini inkar etmiştir. Her zaman olduğu gibi yine susmayı seçmiştir; babasına, Adem'e ve kaderine karşı... Muhtar, Adem'e bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

“Hımm, kimse tam bilemiyor. Dokunmadık diyorlar ama pek güven olmaz, kız da bir şey demiyor. Babası kaç kere dövdüyse de tek kelime alamadı ağzından. Ebeye muayene ettirdiler. Cemile'nin kızlık zarı yokmuş dediğine göre ama bazı kızlar doğuştan öyle olurmuş.” (Şafak, 2011: 208)

Şafak, diyalog tekniği ile Cemile'nin *“kaderde varsa olur”* anlayışının ve tüm kötülöklere karşı kalkan edindiği *“kısmet”* olgusunun aslında onu haksızlıklara sürüklediğini Adem ile aralarında geçen son konuşmada şu şekilde açıklamıştır:

“Ben hakikati bilmek istiyorum!”

“Sen nasıl görürüsen odur hakikat.”

Ağzında safra tadıyla diklendi Adem. “Kes şunu. Yeter, oyun oynama benimle.”

Oynamıyorum ki” dedi Cemile güzel hatlarına yorgun bir ifade çökerken.

“Beni sevdiğini söylüyorsun. O zaman de bana, olduğum gibi kabullenir misin beni?”

Hiçbir şey demedi Adem. İçinden “Evet” demek geçse de dudaklarına ulaşamadı kelime. Dağlara baktı. Uzaklara. Cemile bekledi, bekledi. Sonunda usulca mırıldandı: “İstanbul'un taşını görmek kısmet değilmiş demek.” (Şafak, 2011:209)

Okula ilk başladıkları zaman bile Cemile öğrenmeye kendini kapatırken Pembe yeniliğe ve bilgiye aç bir tutum izlemiştir: *“Cemile içine kapanıp herhangi bir dilde konuşmayı hepten reddederken, öğretmenin dilini öğrenmeyi ve böylece kalbine ulaşmayı kafaya koyan Pembe Türkçesini ilerletmek için çırpınmış.”* (Şafak,2011: 61) Cevapsız kalmak, sorgulamamak daha çok güven vermiştir Cemile'ye çünkü bu, Adem ile Pembe'nin evliliğinde olduğu gibi uğradığı tüm haksızlıklara *“kader buymuş”* gözüyle bakmasını kolaylaştırmıştır. Adem ve

Pembe'in evliliği ile Cemile hem diğer yarısını hem de ilk ve son aşkını kaybetmiştir. Pembe istemeden Cemile'nin hayalini çalmıştır, aynı küçükken dilek havuzundan başkalarının paralarını topladıklarında olduğu gibi. Cemile ise her durumda olduğu gibi bunu da kabullenmiş, yarasına tuz basıp acısını sineye çekmiş her hüznü “kader”e yormuştur. Hiçbir zaman Pembe'nin yaşamına özenmemiş onun gittiği o büyük şehirlerden hep çekinmiştir. *“Neden insanlar doğdukları yerde yaşayıp ölemiyorlardı? Cemile büyük şehirleri boğucu buluyor, bilmediği yerleri düşününce bile ürküyordu binalar, caddeler ve kalabalıklar kaya olup göğsüne oturuyor, soluğunu kesiyordu.”* (Şafak, 2011: 38)

Görüldüğu gibi Cemile ile Pembe'nin arasındaki tüm bu zıtlıklar her zaman bir haksızlıkla sonuçlanmıştır. Cemile hayatı boyunca Pembe'nin onun elinden aldıklarıyla tutunmuştur hayata. İkizi Pembe, Cemile'ye aşkı öğreten Adem ile evlenmiş, önce İstanbul'a sonra da İngiltere'ye yerleşmiştir. Geride kalan ise her gün Pembe'nin mektuplarının yolunu gözleyen Cemile olmuştur. Pembe tüm zorlukları göze alıp buldukları köyün ötesine gitme kararlılığından vazgeçmezken, Cemile'nin çekingenliği ve suskunluğu onu bu *“yolsuz, elektriksiz, hekimsiz, mektepsiz, küçük ve ücra”* köye mahkum etmiştir. Tüm yaşadıklarına karşı bir neden aramak yerine tek dayanağı ve inancının temeli olan kaderini sorumlu tutmuştur. İçinde kardeşine karşı bir öfke veya kırgınlık taşımaksızın her şeyin o doğmadan önce alınca çizilmiş olan bir yazıdan ibaret olduğuna inanmıştır. Şafak, anlatım tekniklerinden benzetme tekniği eşliğinde Cemile'nin içinde bulunduğu durumu onda açılan derin bir yaradan bahsedermişçesine okuyucuya aktarmıştır;

“Mektuplarında Pembe, genellikle sonlara doğru bir yerde hep aynı soruyu sorardı: “Bana kızgın mısın? Affettin mi?” Oysa yanıtı zaten biliyordu. Cemile ne ona ne bir başkasına kırgındı. Nihayetinde her insan alınca

yazılanı yapardı. Gene de Cemile bu sorunun zaman zaman sorulması gerektiğinin farkındaydı; tıpkı dđzenli olarak pansuman edilmesi gereken cerahatli bir yara gibi.” (Şafak, 2011: 38)

Cemile'nin hayatı boyunca karşılaşmış olduğu tđm hayal kırıklıkları onun bir sđre sonra kendisini kđçđmsemesine ve basitleştirmesine neden olmuştur. Yaşadığı kđyde ebelik yapan ve otlarla ilaçlar hazırlayan Cemile'yi kimi insanlar özel gđçleri olan bir cadı olarak gđrđrken o kendisini sadece “basit bir ebe” olarak nitelendirmiştir. Mesleğinde ne kadar iyi olursa olsun mđtevezalıđı elden bırakmayışının asıl nedeni kendisini başkalarının onu gđrdđđđ kadar iyi bir yerde gđremeyiři ve kendine karşı olan abartılı alçakgđnđllđlđđđ olmuştur. “*Cemile bunları duyunca irkilir, beklentilere karşılık verememekten endişe ederdi. O da biliyordu mesleğinde iyi olduğunu. Ama her zirvenin bir sonraki aşaması iniş demektir.*” (Şafak, 2011:38) Bu nedenle Cemile, Pembe'nin aksine hep bir sonraki adımı düşünerek hareket etmiş, çok daha temkinli ve sakin kararlar vermiştir. Oysaki Pembe hayatına çıkan her fırsatı değerlendiremediğinde kendisine haksızlık ettiğini dđřđnmüřtđr. Bu nedenle davranışlarının gđtđrđsđnđn bđyđk olacağının farkında olmasına rağmen Elias ile buluşmaya devam etmiştir. Bu duruma karşı Cemile, Pembe'ye en ufak bir sitem etmemesine karşın onun için endişe etmekten de kendini alıkoyamayışı “*Gerçi Pembe'nin hayatında hiç temkinli davrandığı olmuş muydu ki? İkiyi, hep imkansız sorular soran, ağaç kđklerinin neden yağmur suyu içebilecek şekilde havada değil de toprakta olduğunu sorgulayan o sıska kız, bđyđmđř ama değişmemişti.*” (Şafak, 2011: 122) şeklindeki alıntıda belirtilmiştir. Kardeşini korumak için gittiği İngiltere'de ise aralarındaki en ufak zıtlık Cemile'nin canını almıştır. Birinin kalbi solda diğerinn ise sağda atması, İskender'in annesi sanarak yaralayıp korkutmak istediği Cemile'nin

hayatına son vermiştir. Bu ise Cemile'nin Pembe'ye karşı yaptığı en büyük ve son fedakarlık olmuştur.

4. SONUÇ:

Elif şafak'ın İskender adlı yapıtında Pembe Kader ve Cemile Yeter figürleri ile ikizliğin sıradan bir kardeşlik bağının çok ötesine ulaşmış bir olgu olduğu grlmektedir. Yapıt boyunca hem hayal dünyaları ve sorumluluk bilinçleri arasındaki uçurum hem de adeta iki bedende tek ruh gibi yaşamaları bu iki kardeşi ayakta tutmuştur. Ancak yapıtın sonunda birinin yaşamı ötekine mal olmuş, Pembe'nin büyük oğlu İskender, teyzesi Cemile'nin ölümüne yol açmıştır. Eserde, Cemile'nin, Adem ile Pembe'nin evlenmesine ve çektiği yalnızlıklara rağmen Pembe'ye en ufak bir öfke beslemeyişi üzerinden kardeşlik bağı, kimi haksızlıkları fedakarlıktan sayacak bir kalemle ele alınmıştır. Pembe ve Cemile figürleri ışığında, bir ikize sahip olmanın insanın ruhunu ve bedenini nasıl ikiye bldğu okuyucuya aktarılmıştır. Bu nedenle yapılan incelemenin kardeşlik olgusunun insanlar ve onların yaşamlarına yn verirken aldıkları kararlar üzerindeki etkisini incelemeye dayalı okumalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

5. KAYNAKÇA:

şafak, Elif. İskender-Doğan Egmont Yayıncılık, 2011